

Oponentský posudek bakalářské práce Lucie Kuchařové
Znaky států Evropy v českém znakovém jazyce

Lucie Kuchařová se v bakalářské práci věnuje oblasti u nás dosud nezpracované. Zvládnutí zvoleného tématu nebylo lehké: v ČR k němu nebylo publikováno nic, jinde jsou publikovány výklady převážně popularizační, „osvětové“ povahy. Svou práci tedy diplomantka staví zvl. na (českých) onomastických pracích většinové lingvistiky a na publikacích, které (nějak) zpracovávají znaky států v jiných znakových jazycích, příp. se k jejich podobě vyslovují.

Výklad, který autorka podává, je uspořádán rozumně; větší část bakalářské práce je – a to je na místě – věnována popisu sebraného materiálu. Nebudu reprodukovat obsahy jednotlivých kapitol – to autorka udělá na začátku obhajoby sama – spíše se zaměřím na ty partie práce, které kladou otázky.

(1) Shromážděný materiál ukazuje, že v řadě případů je jméno státu vyjádřeno i tak, že je použito (a prstovou abecedou ukázáno) první písmeno českého názvu státu, někdy shodně pro státy různé (např. A pro Andorru u 12 respondentů a pro Albánii u 14 respondentů). Lze tento způsob označení státu považovat za znak srovnatelný se znaky jinými? Nemůže jít jen o okamžité řešení „situace výzkumu“, kdy respondent „opravdový“ znak nezná a užije první písmeno českého slova, které má před sebou? Existují tyto znaky v komunitě neslyšících i mimo „situaci výzkumu“? Autorka k tomu píše (na s. 49): *Pokud pro ně* (tj. státy s menší rozlohou, státy nově vzniklé a málo známé, A.M.) *znaky použili, byly to spíše znaky inicializované pro státy s malou rozlohou a málo známé a znaky arbitrární, nebo popisné pro státy nově vzniklé*. Mohla by autorka potvrdit, že sebraný materiál je opravdu rozložen takto – tj. pro státy nově vzniklé (které se za ně považují?) se znaky inicializované neužívají? Mohla by autorka uvést konkrétní příklady, z nichž své závěry vyvozuje?

(2) U charakteristiky popisných (deskriptivních) znaků uvádí autorka (na s. 31), že *Se znakem bývá bezhlasně artikulováno i jméno z mluveného jazyka nebo jeho přibližná podoba*. U znaků arbitrárních „bezhlasnou artikulaci“ jako součást znaku neuvádí. Je tedy bezhlasá artikulace specifická jen pro znaky popisné a u znaků arbitrárních se opravdu neužívá? Pokud to platí, bylo by možné přemýšlet o příčinách tohoto rozdílu – a k jakým závěrům by autorka mohla dojít?

(3) Nejen u států méně známých, malých nebo nově vzniklých shromáždila autorka poměrně dost variant znaků. Např. pro Španělsko devět variant v rozložení 12 – 10 – 7 – 6 – 4 – 3 – 2 – 1 – 1 respondent (jen některé z nich jsou uvedeny v jiných slovníkových příručkách – příručky navíc uvádějí další dvě varianty). Uvedená fakta (zaznamenaných 9 + 2 varianty) samozřejmě kladou otázky: všechny uvedené varianty se skutečně v komunikaci neslyšících užívají – nebo některé z nich jsou jen idiolektické? Jsou všechny varianty volné, nebo jsou některé z nich vázány např. na komunikační situaci, popř. okolnosti konkrétního komunikačního aktu? To jsou otázky, které bude třeba zodpovídat v budoucnu, jistě s využitím materiálu, který kol. Kuchařová shromáždila. Nicméně: přemýšlela autorka o svém materiálu i v tomto ohledu?

Výše uvedené otázky - doufám – podníti další hlubší úvahy o „onymické situaci“ v českém znakovém jazyce (otevřené byly diplomovou prací Radky Faltínové o vlastních jménech osob). Prosila bych ale autorku, aby – jako člověk u nás nejzasvěcenější – alespoň stručně zformulovala při obhajobě své názory.

Podrobněji bude třeba při obhajobě vysvětlit (a) proč autorka v celé práci používá pro různé podoby znaků termín „varietá“ – mohla by to zdůvodnit v opoře o obvyklé užívání tohoto termínu v české lingvistice? (b) zda má na s. 21 na mysli opravdu interkulturní komunikaci,

(c) jak rozumět (na s. 22) tomu, že *Tento zápis znaku není standardizovaným způsobem zápisu* ... – jaký způsob pak standardizovaný je? (d) v kolika případech (v kolika procentech případů) lze jednoznačně určit, že vedle českého tradičního znaku je v našem prostředí známý i znak domorodý (viz s. 125) a (e) jak je to s „přítomností“ pasivní ruky u jednoručních znaků (srov. formulaci na s. 48 *Pasivní ruka ... nemusí být přítomna pouze u znaků dvouručních*). Úvahu by si také zasloužila volba termínu „domorodý“ – má autorka oporu v nějaké české lingvistické práci?

Formálně je bakalářská práce zpracována pečlivě, opravdu jen ojediněle se vyskytují formulační problémy - např. na s. 37 užití výrazu „heslo“, na s. 49 první odstavec oddílu 8.2, vazba slovesa „vyvarovat se“ (na s. 21), časté konstrukce se slovesem „stávat se“ (např. s. 26 ... *se domorodé znaky stávají zdomácnělými a obvyklými*). Jsou to ale opakuji ještě jednou – stejně jako problémy pravopisné (např. na s. 31, 35, 46, 49, 125) – případy zcela ojedinělé. K tomu ještě jednu poznámku: bylo by možné při obhajobě doplnit bibliografický údaj k publikaci Parker, R. Revision on Sign for Countries?

Závěr:

Bakalářská práce Lucie Kuchařové dokládá, že autorka rozumí východiskům své práce, že umí pracovat s odbornou literaturou, že je schopna samostatně založit a uskutečnit výzkum českého znakového jazyka a že výsledky výzkumu je schopna odpovídajícím způsobem zpracovat (to není ani lehké, ani časově nenáročné!). Ocenit je třeba velké množství práce, které autorka sběru materiálu a jeho zpracování věnovala (šlo nejen o fotografickou dokumentaci textu práce, ale i o zpracování materiálu na CD romu), ocenit je třeba i to, jak velký vzorek materiálu shromáždila. Velmi cenné a užitečné je to, že sebraný materiál zahrnuje i ty evropské státy, jejichž pojmenování v českém znakovém jazyce není zachyceno v žádné z existujících slovníkových příruček.

Konečně bych chtěla ocenit i to, že autorka si je dobře vědoma skutečnosti, že materiál, který sebrala a který popisuje, vyžaduje hlubší interpretaci a že bude moci sloužit i jako východisko dalších úvah o „onymických zvyklostech“, resp. „onymické situaci“ v českém znakovém jazyce.

Doporučuji, aby kol. Kuchařové výsledky své práce publikovala v podobě článku v čas. Speciální pedagogika (jako součást cyklu *Poznáváme český znakový jazyk*). Ke zvážení dávám i možnost (i když vím, že by to vyžadovalo velký objem další práce) připravit a publikovat slovník, který by shromážděné znaky českého znakového jazyka pro evropské státy zachycoval. Bylo by to velmi užitečné.

12. května 2006

Alena Macurová

Návrh klasifikace: výborně